

Euroopa
Komisjon

Uus sotsiaaldialoog

Sotsiaalne Euroopa

Uus sotsiaaldialoog

Euroopa Komisjon

Tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektooraat

Üksus A2

Käsikiri valmis augustis 2016

Euroopa Komisjon ega ükski komisjoni nimel tegutsev isik ei vastuta käesolevas trükises sisalduva teabe kasutamise eest.

Väljaandes olevad lingid töötasid käsikirja lõpetamise ajal.

© Kaanefoto: Euroopa Liit

Et kasutada või reprodutseerida fotosid, mille autoriõigused ei kuulu Euroopa Liidule, tuleb taotleda luba otse autoriõiguse valdaja(te)lt.

***Europe Direct on teenistus, mis aitab leida vastused
Euroopa Liitu käsitlevatele küsimustele.***

Tasuta infotelefon: (*)

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Antav teave on tasuta nagu ka enamik kõnesid (v.a mõne operaatori, hotelli ja telefonikabiini puhul).

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saab internetist Euroopa serverist (<http://europa.eu>).

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2016

ISBN 978-92-79-60881-0 – doi:10.2767/30972 (print)

ISBN 978-92-79-60832-2 – doi:10.2767/649835 (PDF)

© Euroopa Liit, 2016

Allikale viitamisel on reprodutseerimine lubatud.

Printed in Belgium

TRÜKITUD VALGELE ELEMENTAARKLOORIVABALE PABERILE (ECF)

Euroopa sotsiaaldialoogi tähendus

Sotsiaalse dialoogi all mõeldakse tööturu osapoolte, nagu tööandjate ja ametiühingute vahelisi arutelusid, konsultatsioone, läbirääkimisi ja ühismeetmeid. Sotsiaalne dialoog hõlmab väga mitmesuguseid sotsiaalseid ja tööalaseid teemasid ning vahel kaasatakse ka riiklikke ametiasutusi. Euroopa Komisjoni president Delors pani sellele ELi tasandil aluse 1985. aastal Val Duchesse'is.

Sotsiaalse dialoogi arendamine ja soodustamine on Euroopa sotsiaalse mudeli tähtis osa ning sellel on otsustav roll konkurentsivõime ja õigluse edendamisel ning majandusliku jõukuse ja sotsiaalse heaolu suurendamisel. Euroopa sotsiaaldialoog täiendab siseriiklikul tasandil peetavat dialoogi.

DIALOOGI TASANDID

VALDKONDADEVAHELINE

Hõlmab kogu majandust tervikuna

VALDKONDLIK

Hõlmab enam kui 40 konkreetse majandusharu töötajaid ja tööandjaid

DIALOOGI LIIGID

KAHEPOOLNE

Dialoog Euroopa tööandjate ja töötajate organisatsioonide vahel

KOLMEPOOLNE

Suhtlus tööandjate organisatsioonide, ametiühingute ja ELi institutsioonide (Euroopa Komisjon, Euroopa Ülemkogu ja Euroopa Liidu Nõukogu) vahel

DIALOOGI AJENDID

AUTONOOMSED

Igat liiki ühistegevus, mis järgib tööturu osapoolte tegevuskavasid

LEPINGUPÕHISED

Konsultatsioonid ja läbirääkimised võimalike kokkulepete sõlmimiseks erinevatesse sotsiaalpoliitika valdkondadesse kuuluvates küsimustes (Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 153–155)

Kes on Euroopa tööturu osapooled?

VALDKONDADEVAHELISED TÖÖTURU OSAPOOLED

Valdkondadevahelises sotsiaaldialogis osalevad organisatsioonid, kes esindavad nii era- kui ka avaliku sektori töötajaid ja tööandjaid, väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid (VKEsid) ning spetsialiste ja juhtivtöötajaid.

Üldised valdkondadevahelised organisatsioonid:

- BUSINESSEUROPE
- Euroopa Riigiosalusega Ettevõtete Keskus (CEEP)
- Euroopa Ametiühingute Konföderatsioon (ETUC)

Konkreetset liiki töötajaid või ettevõtteid esindavad valdkondadevahelised organisatsioonid:

- Euroopa Käsitööettevõtjate ning Väikeste ja Keskmise Suurusega Ettevõtjate Keskkliit (UEAPME)
- Eurocadres
- Euroopa Juhtivtöötajate Keskkliit (CEC)

Erialased organisatsioonid:

- Eurochambres

VALDKONDLIKUD TÖÖTURU OSAPOOLED

Vastava valdkonna dialoogides osaleb ligikaudu 80 konkreetset majandussektoris tegutsevat Euroopa organisatsiooni.

Esindatus

Euroopa sotsiaaldialogi partnerina tunnustamiseks peab organisatsioon tegutsema ELi tasandil ning suutma osaleda konsultatsioonides ja kokkulepete läbirääkimisel. Organisatsioonid peaksid **esindama** mitut ELi liikmesriiki ning nende siseriiklikud liikmesorganisatsioonid peavad olema oma riigis tunnustatud tööturu osapooled.

Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 154–155 mõttes peavad asjaomased esindusorganisatsioonid:

- olema valdkondadevahelised või seotud konkreetsete sektorite või kategooriatega ning olema üleeuroopalised;
- koosnema organisatsioonidest, mis on liikmesriigi tööturu osapoolte struktuuri kuuluvad ja tunnustatud osad, suutma pidada kokkulepete läbirääkimisi ning esindama mitut liikmesriiki; ja
- omama asjakohast struktuuri, mis tagaks nende tõhusa osalemise konsultatsiooniprotsessis.⁽¹⁾

2006. aastast on ELis elu- ja töötingimustega seotud uuringuid teostav ELi agentuur Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fond (Eurofound) viinud läbi üle 40 uuringu esindatuse kohta. Eurofound annab komisjonile Euroopa tööturu osapoolte esindatuse hindamiseks vajalikku tõendusmaterjali.

(1) Otsus KOM 98/500/EÜ, 20. mai 1998.

Dialoogi liigid

Euroopa Liit edendab sotsiaaldialoogi. Kui Euroopa tasandi tööandjate ja töövõtjate organisatsioonid otsustavad alustada ametlikku dialoogimenetlust, loob komisjon selleks vajaliku raamistiku. See raamistik hõlmab valdkondadevahelist sotsiaaldialoogi komiteed ning 43 valdkondlikku sotsiaaldialoogi komiteed, mis hõlmavad erinevaid tegevusvaldkondi, nagu põllumajandus, pangandus, kaubandus, tsiviillennundus, ehitus, keemiatööstus, haridus, haiglad ja tervishoid, hotellid ja restoranid, transport jne (vt valdkondade täielikku nimekirja lk 11).

Euroopa tasandi **kahepoolne sotsiaaldialoog** toimub tööandjate ja ametiühingute organisatsioonide vahel. Aruteludes käsitletavat teemat võivad puudutada tööstussektorit tervikuna või konkreetset majandusharu. Kahepoolne dialoog toimub eespool nimetatud komiteedes, kusjuures Euroopa Komisjonil on kaasaitaja ja vahendaja roll.

Kolmepoolse sotsiaaldialoogi puhul saavad tööandjate ja töötajate organisatsioonide ning ELi institutsioonide (Euroopa Komisjon, Euroopa Ülemkogu ja Euroopa Liidu Nõukogu) esindajad kokku kaks korda aastas toimuvale majanduskasvu- ja tööhõivealasel kolmepoolisel sotsiaaltippkohtumisel. Samuti peavad nad korrapäraselt tehnilise ja poliitilise suunitlusega arutelusid makromajanduse, tööhõive, sotsiaalkaitse ning hariduse ja koolituse teemadel.

KAS TEADSITE?

Valdkondlik sotsiaaldialoog on märkimisväärselt laienenud: algse 19 majandusharu (1999. aastal) asemel on 2016. aastal 43 komiteed. Selle tulemusel on saavutatud kuus raamkokkulepet, mida on rakendatud direktiividega (nt meretranspordi, raudteede, tsiviillennunduse, haiglate ja tervishoiu ning siseveeteede alal). Komiteede töösuunad määratakse kindlaks tööturu osapoolte vahel kokku lepitud töökavades.

Euroopa sotsiaaldialoogi pidamise võimalused

- **Tööturu osapoolte kolmepoolne kohtumine** – kõrgetasemelise koosseisu ja läheduse tõttu Euroopa Ülemkogule on tööturu osapoolte kolmepoolsed kohtumised tööturu osapooltega konsulteerimise peamine poliitiline foorum. Tööturu osapoolte kolmepoolne kohtumine leiab aset enne Euroopa Ülemkogu märtsis ja oktoobris peetavaid istungeid ning see on peamine võimalus vahetada mõtteid majandus- ja sotsiaalpoliitilistel teemadel, mida hiljem arutatakse riigipeade vahel ja valitsuste tasemel.
- **Makromajanduslik dialoog** – kõrgetasemeline (ministrite tasandil) foorum seisukohtade vahetamiseks nõukogu, komisjoni, Euroopa Keskpanka ja tööturu osapoolte vahel. 1999. aasta juunis Kölnis toimunud Euroopa Ülemkogu istungil algatatud makromajandusliku dialoogi eesmärk on aidata kaasa ELi makromajandusliku raamistiku kasvule ja stabiilsusele.
- **Valdkondadevaheline sotsiaaldialoogi komitee** – peamine ELi foorum kahepoolse sotsiaaldialoogi jaoks valdkondadevahelisel tasandil.
- **Valdkondlikud sotsiaalse dialoogi komiteed** – need on foorumid, kus toimuvad konkreetseid sektoreid puudutavate tööhõivet ja sotsiaalpoliitikat käsitlevate ettepanekute arutelud ning konsultatsioonid.
- **Kontaktfoorum** hõlbustab teabevahetust kõigi ELi tööturu osapoolte organisatsioonide ja komisjoni vahel.
- Nõuandekomiteed.
- Seminarid ja tööturu osapoolte ühisprojektid.

KAS TEADSITE?

ELi lepingu alusel saavad tööturu osapooled otse kujundada töösuhteid kogu Euroopas ELi tasandil kokkulepete sõlmimisega.

Kuidas sotsiaaldialog toimib?

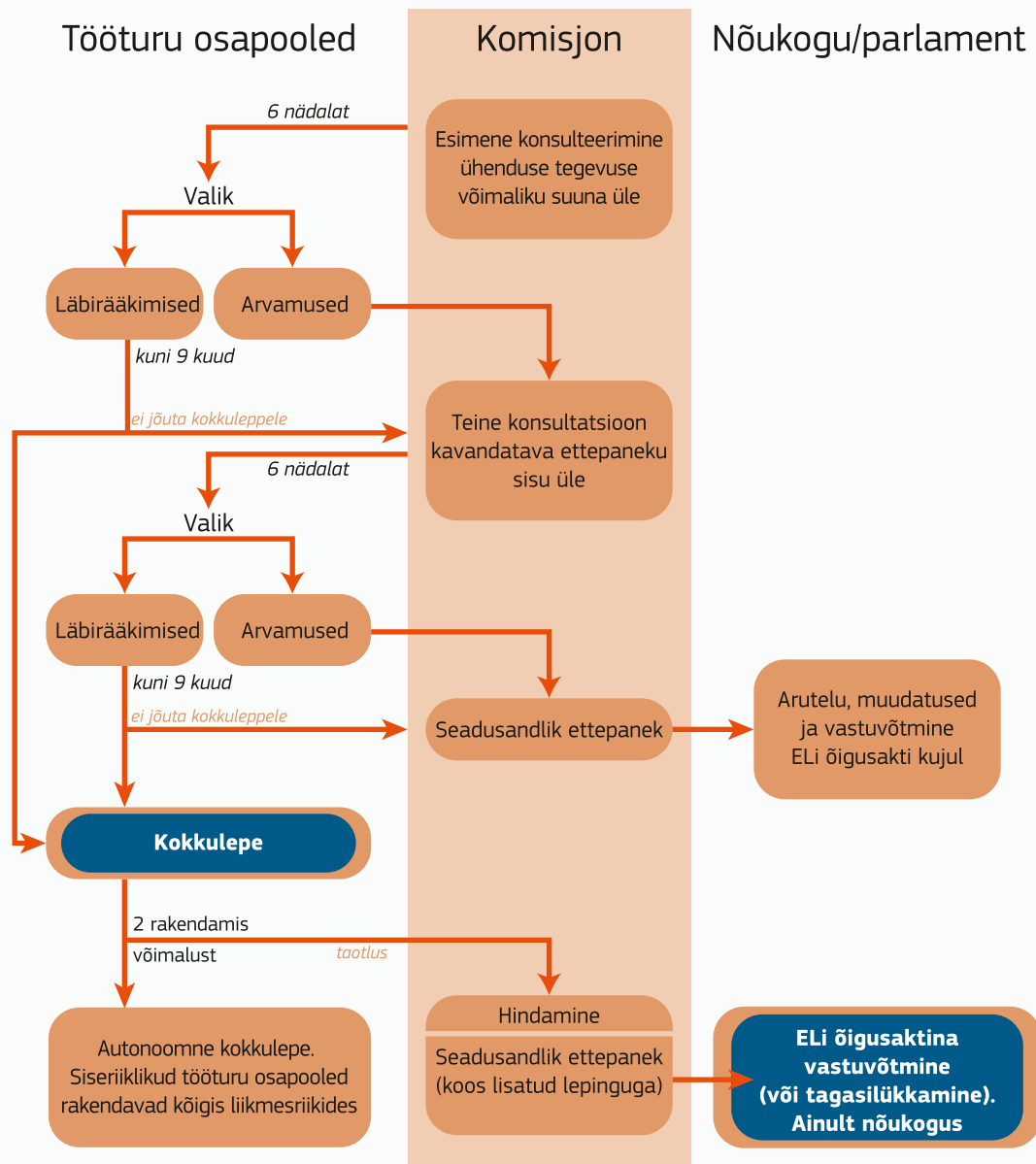
Tööturu osapooled tunnevad reaalselt olukorda Euroopa töökohtadel. Nad mõistavad töötajate ja ettevõtjate vajadusi ning kaitsevad nende huvisid. Tööturu osapoolte kaasamine ELi tasandil aitab tagada, et ELi tasandi algatustes võetakse nende probleeme arvesse. Seetõttu on neil täita otsustav roll Euroopa sotsiaalpoliitika arendamisel ja Euroopa sotsiaalsete standardite määratlemisel. Dialog tööturu osapoolte vahel mõjutab tööturu ja töö korraldust, kuid lisaks aitab hoogustada majanduskasvu, luua uusi töökohti ja tagada õiglased töösuhted. Seetõttu on Euroopa Komisjoni ülesanne sotsiaaldialogi toetada ja edendada.

Tööturu osapoolte otsustav roll sotsiaalpoliitika valdkondadesse kuuluvate õigusaktide kujundamisel on kindlaks määratud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklites 152, 154 ja 155.

Nagu näidatud järgmisel joonisel, konsulteerib komisjon enne sotsiaalpoliitikaga seotud eelnõu esitamist tööturu osapooltega esiteks ELi meetmete võimaliku suuna üle ning seejärel ka kavandatava eelnõu sisu üle, kui komisjon peab ELi tasandi meetmeid soovitavaks. Tööturu osapooled võivad piirduda komisjonile selle kohta arvamuse avaldamise või soovitude tegemisega, kuid Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 155 alusel võivad nad ka ise selles küsimuses läbirääkimisi algatada.

Samuti on tööturu osapooltel artikli 155 alusel õigus omal algatusel kokkulepete sõlmimiseks läbirääkimisi pidada. Seejärel võivad tööturu osapooled rakendada ise neid kokkuleppeid kogu ELi ulatuses, või neid rakendatakse ELi õigusaktide kaudu.

Konsulteerimise ja läbirääkimise menetlus vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitele 154 ja 155

Käegakatsutavad tulemused

Siiani on sotsiaaldialogi läbirääkimiste menetluse tulemusel (Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 154–155) sõlmitud neli valdkondadevahelist kokkulepet, mida on rakendatud järgmiste direktiivide kaudu.

- 1995. aasta detsembris sõlmitud raamleping **lapsehoolduspuhkuse** kohta annab kõigile töötajatele individuaalse õiguse vähemalt kolmekuulisele lapsehoolduspuhkusele kuni lapse teatud vanuseni, kuid mitte rohkem kui 8aastaseks saamiseni (nimetatud vanus määratakse kindlaks siseriiklikult), ning seda õigust ei saa teisele üle kanda. Samuti on selle kokkuleppe alusel töötajatel õigus puududa töölt pakilistel perekondlikel põhjustel (direktiiv 96/34/EÜ).
- Tööturu osapooled **muutsid raamkokkulepet lapsehoolduspuhkuse kohta** juunis 2009. Muu hulgas pikendati töötajale ettenähtud lapsehoolduspuhkuse minimaalset kestust kolmelt kuult neljale, kusjuures vähemalt ühe kuu ulatuses ei saa seda teisele lapsevanemale üle kanda (direktiiv 2010/18/EL).
- Juunis 1997 sõlmitud raamkokkuleppes **osalise töötaja** kohta sätestati põhimõte, et osalise töötajaga töötajate suhtes ei või ainult osalise töötaja tõttu rakendada vähem soodsaid töötingimusi, kui on võrreldavatel täistööajaga töötajatel (direktiiv 97/81/EÜ).
- Märtsis 1999 sõlmitud raamkokkuleppes **tähtajalise töö** kohta sätestati põhimõte, et tähtajaliselt töötavate töötajate suhtes ei või ainult tähtajalise töölepingu tõttu rakendada vähem soodsaid töötingimusi, kui on võrreldavatel tähtajatu lepinguga töötajatel (direktiiv 1999/70/EÜ).

Direktiividega on rakendatud ka mitu **valdkondlikku kokkulepet**. Nende hulka kuuluvad kokkulepped kehtestada töötaja piiranguid erinevates transpordisektorites (meremehed, tsiviillennundus, raudteed, siseveeteed), rakendada meretöönormide konventsiooni ning ennetada löikehaavu haiglates ja tervishoiusektoris.

ELi sotsiaaldialogi tulemusel võidakse samuti sõlmida **autonoomseid kokkuleppeid**. Sellisel juhul rajavad tööturu osapooled üldise ELi tasandi raamistiku, mis kohustab riiklikke liikmesorganisatsioone rakendama kokkulepet vastavalt tööturu osapoolte ja konkreetse liikmesriigi siseriiklikele menetlustele ja tavadele. Praegu on sõlmitud neli valdkondadevahelisel tasandil sõlmitud autonoomset kokkulepet:

- **kaugtöö** (2002);
- **tööstress** (2004);
- **ahistamine ja vägivald töökohal** (2007);
- **kaasavad tööturud** (2010).

Kaasavad tööturud. ELi tasandi valdkondadevahelised tööturu osapooled võtsid 2010. aastal vastu ühise autonoomse raamkokkuleppe, milles anti ülevaade võimalustest muuta tööturg kaasavamaks. Selles kokkuleppes kirjeldatakse põhiprobleeme ning tuuakse esile mitu meetet, mille abil saavad tööturu osapooled aidata ebasoodsamas olukorras olevatel inimestel tööturule siseneda, sinna jääda ja edasi jõuda. Samuti on selle eesmärk suurendada tööandjate ja töötajate hulgas teadlikkust kaasava tööturu eeliste kohta.

Ahistamise ennetamine töökohal. Teadusuuringud on näidanud, et üks töötaja 20st puutub igal aastal kokku kiusamise ja/või ahistamisega. Vastuseks sellele avastusele jõudsid tööandjad ja ametiühingud 2007. aastal kokkuleppele rakendada nulltolerantsi tööalset aset leidva moraalse ja seksuaalse ahistamise ja füüsilise vägivalda suhtes. Kokkuleppes määrati kindlaks menetlused, kuidas Euroopa ettevõtjad peavad selliste võimalike juhtude puhul toimima.

Autonoomseid kokkuleppeid on sõlmitud ka valdkondlikul tasandil (näiteks 2004. aasta **kokkulepe** Euroopa juhiloa kohta vedurijuhtidele, kes töötavad piiriülestel koostalitlusvõimelistel liinidel) ning mitut valdkonda hõlmaval tasandil (näiteks 2006. aasta **kokkulepe** töötajate tervise kaitseks kristallilise ränioksiidi ja seda sisaldavate toodete heade käsitlemis- ja kasutamiseviiside kaudu).

Sotsiaaldialogi tulemused ulatuvad siiski õigusaktidest ja autonoomsetest kokkulepetest palju kaugemale. Märkimisväärne osa Euroopa tööturu osapoolte tööst on seotud asjaomase ELi poliitika väljatöötamise jälgimisega, et tagada nende poolt esindatud ettevõtjate ja töötajate ühiste seisukohtade arvesse võtmine. Samuti antakse Euroopa sotsiaaldialogi tulemusel välja ühiseid dokumente ja koostatakse vahendeid, milles antakse poliitilisi suuniseid ja praktilisi nõuandeid oma liikmete tegevuse toetuseks.

Tegevusraamistik noorte tööhõive kohta. Juunis 2013 allkirjastasid ELi valdkondadevahelised tööturu osapooled tegevusraamistiku noorte tööhõive kohta. Selles võtsid nad endale kohustuse edendada noorte töötust vähendavaid lahendusi, ning siseriiklike tööturu osapooli, riigiasutusi ja teisi sidusrühmi kutsuti üles astuma aktiivselt samme selle eesmärgi saavutamiseks.

Uus sotsiaaldialog

Sotsiaaldialogil on otsustav tähtsus Euroopa konkurentsivõime ja õigluse edendamisel. Riigid, kus sotsiaaldialog on olnud tavaks juba pikka aega, kipuvad olema majanduslikult stabiilsemad ning sageli on need ka Euroopa kõige konkurentsivõimelisemad.

Tundes sotsiaaldialogi tähtsust ja selle positiivset mõju riigi majandusele, on praegu küsimus selles, kuidas suurendada selle rolli kõigis ELi liikmesriikides.

Vastuseks sellele väljakutsele kuulutas Euroopa Komisjoni president Jean-Claude Juncker välja nn uue sotsiaaldialogi. Algatus sai avalöögi märtsis 2015 toimunud kõrgetasemelisel konverentsil, kus tööturu osapooled ja komisjon jõudsid kokkuleppele, et on vaja:

- suurendada tööturu osapoolte kaasatust Euroopa poolaasta menetluses;
- panna suuremat rõhku siseriiklike tööturu osapoolte suutlikkuse parandamisele;
- suurendada tööturu osapoolte kaasatust ELi poliitika ja õigusaktide kujundamisel;
- panna paika selged seosed tööturu osapoolte kokkulepete ja parema õigusloome tegevuskava vahel.

Nendes küsimustes astuti esimesed sammud peagi pärast konverentsi lõppu, vormistati edasised konkreetsed meetmed ühisavalduses, mille allkirjastasid 27. juunil 2016 Euroopa Komisjoni euro ja sotsiaaldialogi eest vastutav asepresident Valdis Dombrovskis; tööhõive, sotsiaalküsimuste, oskuste ja tööjõu liikumisega tegelev Euroopa Komisjoni volinik Marianne Thyssen; Euroopa valdkondadevahelised tööturu osapooled (ETUC, BUSINESSEUROPE, UEAPME ja CEEP) ja Euroopa Liidu Nõukogu eesistujariigi Madalmaade esindaja.

Ühisavalduses rõhutatakse Euroopa sotsiaaldialogi põhjapanevat tähtsust ELi tööhõive ja sotsiaalpoliitika loomise olulise osana. Selles loetletakse ka sammud, mida allakirjutanud peavad astuma, et veelgi tugevdada sotsiaaldialogi ELi ja siseriiklikul tasandil. Lisaks viidatakse avalduses järeldustele „uue tugeva sotsiaaldialogi” kohta, mille ELi tööhõive ja sotsiaalministrid võtsid vastu juunis 2016.

Valdkondadevahelises sotsiaaldialoogis osalevad tööturu osapooled

Euroopa Ametiühingute Konföderatsioon (ETUC)	http://www.etuc.org
Euroopa Tööandjate Keskkliit (BUSINESSEUROPE)	http://www.businessseurope.eu
Euroopa Riigiosalusega Ettevõtete Keskus (CEEP)	http://www.ceep.eu
Euroopa Käsitöötajate ning Väikeste ja Keskmise Suurusega Ettevõtjate Keskkliit (UEAPME)	http://www.ueapme.com
Eurocadres (Euroopa Juhtivpersonali Nõukogu) ETUCi delegatsiooni liikmena	http://www.eurocadres.org
Euroopa Juhtivtöötajate Keskkliit (CEC) ETUCi delegatsiooni liikmena	http://www.cec-managers.org

Valdkondlikud sotsiaalse dialoogi komiteed

Loodusvarade sektor	Põllumajandus	Kaevandustööstus	Merekalapüük
Tootmissektorid	Keemiatööstus	Ehitus	Elektrienergia
	Toiduaine- ja joogitööstus	Jalatsid	Mööbel
	Maagaas	Metallitööstus	Paberitööstus
	Laevaehitus	Teras	Suhkur
	Nahaparkimine ja nahad	Tekstiilid ja rõivad	Puidutööstus
Teenindussektor	Audiovisuaalsektor	Pangandus	Toitlustus
	Keskvalitsusasutused	Tsiviillennundus	Kaubandus
	Haridus	Graafiline tööstus	Hotellid, restoranid, kohvikud
	Haiglad	Tööstuslik puhastamine	Siseveeteed
	Kindlustus	Etendused	Kohalik ja piirkondlik valitsus
	Meretransport	Isiklikud teenused	Sadamad
	Postiteenused	Eraturve	Kutseline jalgpall
	Raudteed	Maanteetransport	Telekommunikatsioon
	Ajutine renditöö		

KUST SAAB ELI VÄLJAANDEID?

Tasuta väljaanded:

- üksikeksemplarid:
EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>);
- rohkem eksemplare ning plakatid ja kaardid:
Euroopa Liidu esindustest (http://ec.europa.eu/represent_et.htm),
delegatsioonidest väljaspool ELi (http://eeas.europa.eu/delegations/index_et.htm),
kasutades Europe Direct'i teenistust (http://europa.eu/eurodirect/index_et.htm)
või helistades infotelefonile 0080067891011 (kõikjalt EList helistades tasuta) (*).
(* Antav teave on tasuta nagu ka enamik kõnesid (v.a mõne operaatori, hotelli ja telefonikabiini puhul).

Tasulised väljaanded:

- EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>).

Võttes arvesse sotsiaalse dialoogi tähtsust Euroopa sotsiaalse mudeli jaoks, edendades konkurentsivõimet ja õiglust ning suurendades majanduslikku jõukust ja sotsiaalselt heaolu, töötab Euroopa Komisjon selle nimel, et edendada sotsiaalset dialoogi kogu ELis. Nende jõupingutuste keskmes on ka ELi institutsioonide ja tööturu osapoolte uue sotsiaaldialoogi algatus, millega püütakse seda ELi ja siseriiklikul tasandil veelgi tugevdada.

Lisateave sotsiaaldialoogi kohta:
<http://ec.europa.eu/social/socialdialogue>

#EUsocdia

Meie väljaandeid saate alla laadida ja tasuta tellida aadressil
<http://ec.europa.eu/social/publications>

Kui soovite tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi tegevusega pidevalt kursis olla, tellige tasuta e-uudisteleht Social Europe aadressilt
<http://ec.europa.eu/social/e-newsletter>

<https://www.facebook.com/socialeurope>

https://twitter.com/EU_Social

